

HOEFHAMER NIEUWS

Hoefhamer Nieuwsbrief • Behoud laatste smederij Elburg! • november 2015, nr. 24, jaargang 9

Hans Hoefhamer bekwaamt zich in het ambacht van zijn voorouders!

Een klein deel van de unieke verzameling, die binnenkort naar Elburg komt.

De Hoefhamer wordt gesponsord door:

Scheepswerf Balk Urk BV
Do-it The Signmakers Kampen
Mustad Benelux Lelystad
Bramcometaal Kampen

DE HOEFHAMER

MUSEUMSMEDERIJ ELBURG

Hoefhamer Nieuws nr. 24

Beste donateurs / vrijwilligers,

Op de valreep van 2015 verschijnt er nog een Hoefhamer Nieuws. En met reden, want er is in het afgelopen jaar weer van alles gebeurd in de oude smederij. Met enige trots vermelden we nogmaals dat er maar liefst zes vrijwilligers slaagden voor hun NGK gildeproef. Er zijn cursussen smeden georganiseerd waarbij voor het eerst een ééndaagse variant. Heel bijzonder was dat één van de deelnemers, te weten de heer Hans Hoefhamer uit Jabeek (L), de 200e cursist was. We konden weer fraaie schenkingen in ontvangst nemen en natuurlijk zijn er ook in 2015 duizenden bezoekers geweest waarvan velen het pand verlieten in het bezit van een vreugdewipper of anderszins. Nog even en de tienduizendste vreugdewipper wordt aan de man/vrouw gebracht!

En verder is de herinrichting van de tentoonstelling De Hoefsmid zo goed als afgerond, tenminste dat dachten we. Maar die herinrichting krijgt nog een staartje of eigenlijk een behoorlijke staart. Want begin november is door de familie Scholtes uit Monster (ZH) een heel bijzondere schenking gedaan, namelijk een verzameling beeldjes en schilderijtjes betreffende het smidsambacht van vader Theo Scholtes. Natuurlijk probeert het bestuur deze unieke collectie van maar liefst ruim 100 objecten een plekje te geven in De Hoefhamer. In nummer 25 daarover meer.

Scholtes BV Monster

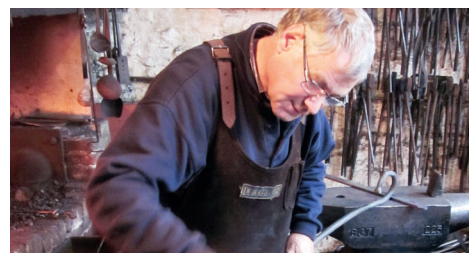
'Zijn hele leven lang heeft vader beeldjes en schilderijen verzameld van het mooie ambacht van smid', vertelt dochter Gerriene. 'Hij heeft ook veel gekregen, onder andere de verzameling van zijn nicht uit Lettele bij Deventer. Na zijn overlijden dit voorjaar zijn we als familie op zoek gegaan naar een geschikte plek voor zijn 'levenswerk'. Theo Scholtes vond na zijn diensttijd werk in het bedrijf van zijn vader Gerard, die zelf in 1947 in de zaak kwam van diens vader. Het werk is in de loop der jaren veranderd van het ambachtelijke smidswerk naar een modern installatiebedrijf voor verwarming, sanitair, klimaatbeheersing en elektra. Na pensionering van Theo is het bedrijf overgenomen door een werknemer

scholtes **Klimaattechniek**

maar het draagt nog steeds de naam van de familie: Scholtes BV.

Samenwerking

Een bijzondere ontwikkeling van de laatste jaren is de samenwerking tussen de musea in Elburg en daarin speelt De Hoefhamer een belangrijke rol. Zo hebben onze vrijwilligers tot volle tevredenheid van de opdrachtgever twee trapleuningen gesmeed voor het Nationaal Orgelmuseum Elburg,

Bert Hanekamp smeedt de tweede trapleuning voor het Nationaal Orgel Museum

gevestigd in het eeuwenoude Arent thoe Boecophuis. Maar ook voor Museum Elburg werden werkzaamheden verricht. Bert

De kroonluchter naar middeleeuws model

Hanekamp smeedde een fraaie kroonluchter naar middeleeuws model. En leermeester Bram de Jongh werd ingeschakeld voor het maken de benodigde aanpassingen aan een bijzonder, eeuwenoud koorhek, dat in de dubbelkapel van het voormalige kloostercomplex is geplaatst.

Bijzonder smeedwerk

Bestuurslid John van Midden bekwaamt zich na het behalen van het NGK diploma steeds verder in het smidsambacht. Het smeden van een vierkant gat – voorwaar geen sinecure – heeft voor hem

De befaamde vierkante gaten van John.

Een ware metamorfose: van tak tot pook

geen geheimen meer zoals blijkt uit een fraai traliwerk van zijn hand. Samen met zijn maatje Wim Wijnne (voor het nodige laswerk) smeedde hij onlangs een heel artistieke pook in de vorm van een boomtak. Voorzien van een leren handvat is het een waar kunstwerk. Alleen op aanvraag (en tegen betaling) verkrijgbaar!

Zadelblok

Op voorstel van dit enthousiaste bestuurslid schafte het bestuur onlangs een zadelblok aan. Dit bijzondere stuk gereedschap werd te koop aangeboden door smid Jack Klaessen uit Heel (L). Een zadelblok is een gietijzeren of gietstalen blok in de dikte doorboord met gaten van verschillende vorm en grootte en op de kanten voorzien van groeven en voren, die een verschillend profiel hebben. Zo'n zadelblok wordt gebruikt om ijzer drie-hoekig, half rond enz... te kunnen smeden. Dus voor nog professioneler smeedwerk.

Companjen Doornspijk

In vorige edities van onze nieuwsbrief zijn de Elburger smeden Zoet, Sterken, Hulst

Rechts het woonhuis uit 1909, links de nieuwe bedrijfsruimte uit 1929 met achter de boom de hoofstal. In de gevel van het woonhuis is de deuropening van de inpandige smederij nog zichtbaar.

en De Gunst en Docter besproken. In Hoefhamer Nieuws 24 wordt ruimte ingeruimd voor een verhaal over de smederij van Bernardus Companjen (1861 – 1951) uit Doornspijk. De naam is enigszins verwarrend want officieel heette de smid, dankzij een verschrijving van de ambtenaar van burgerlijke stand, Compaijen. Bernardus werkt bij zijn vader in de smederij in Oldebroek. Maar wanneer smid Reurink uit Doornspijk overlijdt, verhuist Bernardus in 1895 naar Doornspijk. Eerst trekt de jonge smid in bij weduwe Reurink. Hij trouwt met Margje Hoogers (1883 – 1973) en wanneer er kinderen worden geboren, laat hij in 1909 een woonhuis met

B. COMPANJEN, DOORNSPIJK.
HOEF, GROF. EN KACHELSMEDELIJ
HANDEL IN LANDBOUWWERKTUIGEN.

een inpandige smederij bouwen. Het echtpaar krijgt uiteindelijk zes zoons en drie dochters. Pas in 1929 wordt de 'nieuwe' bedrijfsruimte, pal op de splitsing Zuiderzeestaatweg / Oude Harderwijkerweg, gerealiseerd. In de loop van een paar jaar verbouwt men de inpandige smederij tot winkel, die in 1936 de huidige pui met grote ramen krijgt.

Wanneer we tegenwoordig een stuk gereedschap nodig hebben, kopen we dat bij een Gamma of beter nog bij de Firma L. van den Hardenberg & Zn in Doornspijk. Vroeger was dat anders want dan ging je naar de smid, bijvoorbeeld naar Companjen. Bernardus was namelijk gespecialiseerd in het maken van allerlei boerengereedschappen als schoppen, bijlen en snoei-messen. De echte 'smidsbijlen' van Companjen werden alom geroemd. Maar ook timmerlui konden bij Companjen terecht

voor gesmede spijkers, hang- en sluitwerk en muurankers. Daarnaast waren er altijd wel zinken emmers en wasketels, die gerepareerd moesten worden. Wanneer de hoepels om de wielen van de boerenkarren en – wagens 's zomers loslieten, moest de smid ze iets verkleinen. Op het land naast de smederij maakte men dan een groot, heet vuur van plaggen waarin de hoepels werden gelegd. Wanneer die goed heet waren

Het gezin B. Companjen en knechts in 1914. Smid Bernardus 'berijdt' de slijpsteen.

haalden de knechts ze uit het vuur en werden ze om de houten wielen gelegd. Wiel en hoepel dompelde men in een grote bak met water. En zie daar, de hoepel klemde vast om het wiel. En tenslotte besloeg smid Companjen natuurlijk paarden, soms wel tien á twaalf per dag. Twee nieuwe ijzers kostten toentertijd 60 cent, kom daar nu nog eens om, Bart Buurkes! Het nostalgisch restant van een hoofstal achter de bedrijfsruimte herinnert nu nog aan deze werkzaamheden. De erg krappe plek voor de bedrijfsruimte op de splitsing van genoemde wegen is er de oorzaak van dat de smederij later niet verder kan uitbreiden en te klein wordt voor de steeds grotere landbouwwerktuigen. In 1979 houdt men het dan ook voor gezien maar daar heeft Bernardus geen weet meer van, want nadat hij in 1943 is opgevolgd door zijn zoons Jan en Bernhard, overlijdt hij na een lang en arbeidzaam leven op 90 jarige leeftijd. (Uit: Verleden in Beeld deel 2 / uitgave AtB 1992)

Tenslotte

In de intro van deze nieuwsbrief wordt gesproken over de smeedcursussen. Die zijn zo'n succes dat er een wachtlijst is. Maar voor het eerst sinds 2007 is die er niet meer voor de cursus voor beginners (zie www.museumsmederij.elburg.nl). Belangstellenden kunnen zich dus weer aanmelden!